Přiblížili vědu široké veřejnosti. Akademie věd ocenila své nejlepší popularizátory

Historička Eva Doležalová, biolog Miroslav Jirků a informatik Roman Neruda převzali v pondělí 1. listopadu letošního roku v prostorách Knihovny AV ČR Cenu předsedkyně Akademie věd za propagaci nebo popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací.

1 Cenu předsedkyně Akademie věd za propagaci nebo popularizaci svého výzkumu převzali od Ondřeje Beránka (zcela vlevo) a Markéty Pravdové (vpravo) tři laureáti – zleva Miloslav Jirků, Eva Doležalová a Roman Neruda. Foto J. Plavec, SSČ AV ČR

Slavnostní předávání proběhlo zároveň se zahájením vědeckého festivalu Týden Akademie věd ČR. Ceny laureátům předali místopředseda Akademické rady AV ČR Ondřej Beránek a členka Akademické rady Markéta Pravdová, která má na starosti mimo jiné koordinaci popularizačně-publikační činnosti.

- Mgr. Roman Neruda, CSc., vědecký pracovník Ústavu informatiky AV ČR, se věnuje popularizaci umělé inteligence a dobývání znalostí z dat (data mining). Organizuje semináře a přednášky pro studenty a pedagogy středních škol, pravidelně vystupuje v médiích a účastní se besed pro veřejnost. V poslední době se zaměřuje také na popularizaci aktivit spojených s epidemiologickým modelováním.
- Mgr. Miloslav Jirků, Ph.D., pracuje v oddělení Evoluční parazitologie Biologického centra AV ČR. Aktivně se snaží např. prosazovat nový koncept péče o krajinu založený striktně na biologických principech. Je spoluautorem projektu návratu velkých kopytníků do české krajiny. Kromě první pastevní rezervace v Milovicích se tento přístup daří v současnosti rozšiřovat na další místa v ČR.
- PhDr. Eva Doležalová, Ph.D., působí jako vedoucí oddělení dějin středověku Historického ústavu AV ČR. Pravidelně vystupuje v České televizi a Českém rozhlasu a v dalších médiích, kde mimo jiné komentuje historické souvislosti aktuálních událostí a spolupracuje na přípravě pořadů zaměřených na historii. V médiích se často podílí i na zpracování širších tematických cyklů, které připomínají aktuální výročí.

Více na www.avcr.cz

Falešná, nebo pravá? Výstava v Akademii věd odhaluje tajemství miniatur

Portrétní miniatury začali umělci malovat už v 16. století v Anglii, a to na různé podložky. V Evropě 18. a 19. století se nejoblíbenějším stal tenký plátek slonoviny. Když se na scéně objevily fotografie, obě techniky se začaly prolínat. Jak pak ale rozeznat pravou malovanou miniaturu od různých replik a falzifikátů? Výstava v Galerii Věda a umění v Akademii věd na Národní třídě v Praze potrvá do 14. ledna 2022. Garantem je Akademická laboratoř materiálového průzkumu malířských děl (ALMA) – společné pracoviště Ústavu anorganické chemie AV ČR (ÚACH) a Akademie výtvarných umění v Praze (AVU). Výzkum financovalo Ministerstvo kultury.

Velkoplošné rentgenové fluorescenční skenery, vysokorozlišovací infračervené kamery, mobilní spektroskopické přístroje nezní jako exponáty umělecké výstavy, bez nich by to ale nešlo. Odhalit repliku či falzifikát je věda – zvlášť když provedení věrně imituje originál. Není snadné zjistit, zda se pod bravurní malbou skrývá kresba, fotografický přenos nebo tiskový rastr. Běžné analytické metody často vyžadují odebrat vzorek z díla, to je ale u miniatur na slonovině vyloučené.

„Jejich malba je velmi kompaktní, precizní a detailní, každé drobné poškození je vidět. A i když se mnohé miniatury rozměrově vejdou do měřicích komor laboratorních přístrojů, problémem jsou podmínky měření. Slonovinová destička se začne prohýbat i při poklesu vzdušné vlhkosti, natož pak ve vakuu," říká jeden z autorů výstavy David Hradil (ÚACH AV ČR).

Teprve v současnosti špičková pracoviště disponují nástroji, které vyhovují požadavkům maximální šetrnosti neinvazivní analýzy a dostupnosti i mimo laboratoř. Výzkum však čekal ještě na jeden podnět.

„Tím impulzem byla možnost zobrazování přípravných vrstev a analýzy materiálů ve velkém detailu. Vykreslit složení použitých pigmentů v ploše malby s rozlišením pod 100 μm nebylo dříve možné," vysvětluje další autorka výstavy Janka Hradilová (AVU).

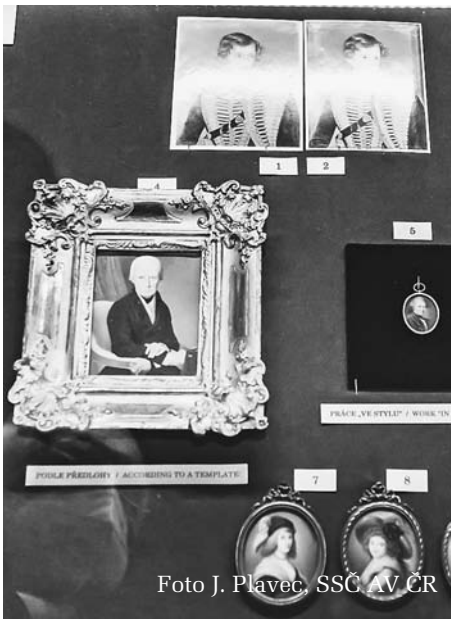

Foto J. Plavec, SSČ AV ČR

Jsou zde k vidění reálná díla zapůjčená z Národního muzea, Oblastního muzea Chomutov, Národního památkového ústavu a ze soukromých sbírek. Organizátoři připravili i doprovodné video.

Více na www.avcr.cz

© Nakladatelství Academia, SSČ AV ČR, v. v. i., 2021. Přetisk článků včetně obrázků se výslovně zapovídá. Veškerá práva včetně práva reprodukce jsou vyhrazena.